

Lausunto hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (VN/13749/2025)

Aluehallitus 09.03.2026 § 60

772/00.04.00.00/2026

Valmistelija

Konsernipalvelujen toimialajohtaja Sami Sipilä puh. 044 770 0577
Rahoitusjohtaja Arto Jalkanen puh. 040 359 6841

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuun lakiin esitetään muutoksia vuoden 2027 alusta. Muutoksilla toteutettaisiin hallitusohjelman mukaiset hyvinvointialueiden rahoitusmallin kehittämisen kolmannen vaiheen muutokset sekä eräitä muita muutoksia, joiden on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2027. Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.

Esityksen tavoitteena on tarkistaa rahoituslain määräytymisperusteita, päivittää sosiaali- ja terveydenhuollon tarvemallia, yhtenäistää saaristoisuutta koskevaa sääntelyä ja toteuttaa julkisen talouden kehyspäätöksiin sisältyviä säästötoimenpiteitä.

Ehdotetut muutokset uhkaavat leikata Etelä-Savon hyvinvointialueen rahoitusta vuodelta 2027 n. 3 miljoonalla eurolla ja vuoteen 2029 mennessä 9 miljoonaa euroa.

Ehdotetut muutokset ovat laaja kokonaisuus, joka vaikuttaa Etelä Savon hyvinvointialueen rahoitukseen useiden eri kanavien kautta.

Hyvinvointialueiden koko maan rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä huomioon otettavasta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta säädettäisiin vuosille 2027–2030 Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ylläpitämään SOME-malliin perustuen. Kyseessä on teknisluontoinen päivitys.

Esityksessä ehdotetaan muun muassa, että palvelutarpeen kasvusta huomioidaan vuodesta 2027 alkaen vain 60 prosenttia, määräaikaisesta

korotuksesta luovutaan, siirtymätasausten purkua nopeutetaan ja saaristoisuuskerroin uudistetaan pisteytysmalliin perustuvaksi. Lisäksi tarvemallin tietopohjaa päivitetään ja THL:n sekä valtiovarainministeriön toimivaltaa oikaista rekisterivirheitä täsmennetään.

Etelä-Savon hyvinvointialueen näkökulmasta esityksen vaikutukset ovat merkittävät. Alueen väestöllinen rakenne – voimakas ikääntyminen, korkea sairastavuus ja laaja harva-asutus – lisää palvelutarvetta ja nostaa järjestämiskustannuksia. Samaan aikaan rahoitusmallin säästövaikutukset kohdistuvat erityisen voimakkaasti niille alueille, joilla palvelukysyntä kasvaa rakenteellisesti ja joissa palveluverkko on laaja maantieteellisistä syistä. Etelä-Savon hyvinvointialue on jo aiempina vuosina joutunut toteuttamaan merkittäviä sopeutustoimia, eikä alueelle ole siirtynyt uudistuksessa rahoitusta, joka vastaisi todellisia kustannuksia. Esityksen mukaiset muutokset heikentäisivät rahoitusasemaa edelleen.

Saaristoisuuskriteerin uudistaminen merelliseen saaristoon painottuvalla pisteytyksellä vähentäisi Etelä-Savon saaristoisuusrahoitusta noin 0,7 miljoonaa euroa. Nykyisessä mallissa ei riittävällä tavalla huomioida laajoja sisävesisaaristoja ja vesistöjen rikkonaisuudesta johtuvia kustannuksia, jotka ovat Etelä-Savossa huomattavia ja vaikuttavat niin henkilöstön liikkumiseen kuin palvelujen saavutettavuuteen.

Rahoituslakiin ehdotetut muutokset sisältävät säästöjä, jotka kohdistuvat jo entuudestaan rahoituksen näkökulmasta hankalassa asemassa oleviin alueisiin. Lakiin esitetyt muutokset eivät huomioi riittävästi alueiden erityispiirteitä.

Laskelmien vaikutusarviot perustuvat tässä vaiheessa vuoden 2026 rahoitukseen. Vaikutusarviot päivitetään vuoden 2027 rahoituksen tasolle maaliskuussa saatavien aluekohtaisten tarvekertoimien tietojen perusteella. Mahdollisen lisälausuntoajan tarve arvioidaan tällöin riippuen vuoden 2027 rahoitukseen tulevien muutosten suuruudesta.

Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle huhtikuussa 2026. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027. Lisäksi annettaisiin valtioneuvoston asetus saaristoisista hyvinvointialueista.

Lausuntoteksti on kaksiosainen. Ensimmäisessä osassa vastataan lausuntopalvelussa oleviin kysymyksiin. Toinen osa on aluehallituksen lausunto aiotuista muutoksista ja Etelä-Savon erityispiirteistä, joihin rahoitusmalli tai esitetyt muutokset eivät vastaa. Aluehallitus nostaa esiin hyvinvointialueiden eriytymiskehityksen, mitä hallituksen esitykset eivät edes hidasta. Lausunnot sisältävät konkreettisia esityksiä siitä, mitä rahoitusmallille tulee tehdä.

Toimivalta Hallintosääntö 9.2 §:n 4 kohta

Hyvinvointialuejohtajan esitys:

Aluehallitus antaa liitteenä olevan lausunnon.

Käsittely:

Asiaselostuksen aikana hyvinvointialuejohtaja teki seuraavat muutokset pohjaesityksensä olevaan rahoituslain eri kohtia koskeviin vastauksiin:

- kohdan 9 ensimmäisestä kappaleesta poistetaan lause *”Saariston käsite (tieyhteyden puuttuminen) on sinänsä yksiselitteinen mutta huomioida tulisi myös alueen rikkonaisuus eli saaristoisuudesta ja vesistöistä johtuvat pitkät välimatkat.”*
- kohdan 11 loppuun lisätään lause *”Saaristoisuuden ja saaristoisten hyvinvointialueiden osalta lakimuutos on syytä tehdä vasta siinä vaiheessa, kun hyvinvointialueiden kaikki olosuhdetekijät päivitetään ja samassa vaiheessa voidaan realistisesti katsoa, miten etenkin kausiasuminen tulee hyvinvointialueen rahoituksessa huomioida.”*

Asiasta käydyn keskustelun aikana Panu Peitsaro nosti esiin lausunnon 2. kappaleeseen päivitystarpeen, minkä seurauksena hyvinvointialuejohtaja muutti pohjaesityksensä olevaa lausuntoluonnosta seuraavalla lisäyksellä: *”Lähtijät ovat usein nuoria tai työikäisiä, ja he käyttävät muuttovoittoalueella enemmän työterveyden tai YTHS:n palveluja kuin hyvinvointialueen palveluja.”*

Päätös:

Hyväksyttiin liitteenä olevan, esittelijän muutetun päätösesityksen mukaisesti.

Tiedoksi Valtiovarainministeriö (lausuntopalvelu)